

Находище на ранноплиоценска фауна „Дорково“, Ракитовско

Произход на името. Находището носи името си от с. Дорково, в близост до което се намира. (фиг.1.)

Местоположение. Намира се на възвишение в м. Елин кладенец, на около 500 м. на запад-северозапад от с. Дорково.

Местоположение на геотопа (вж. карта към регистъра на Защитените територии в България)
Фиг. 2. Музеят на находището Дорково

Категория, клас и тип. Геотоп с научна стойност, клас палеонтологички – фосилно находище на ранноплиоценска. Възраст – ранен плиоцен, начало на русцина и на зоната MN14 по бозайници, предположителна възраст около 4-5 млн. години (по-скоро към 5 млн. год).

Статут, територия и граници. Геотопът има статут на защитен обект (палеонтологическо находище), предложен за защита от НПМ-БАН. (http://pdbase.government.bg/zpo/bg/area.jsp?NEM_Partition=1&categoryID=3&areaID=513)

Исторически преглед. Години преди откриването на находището за него споменава местният учител Манол Чолев, но на тази информация не е обърнато особено внимание. Находището бива открито от екип от държавното предприятие „Редки метали“, търсещи уран, багодарение на радиоактивността на наслагите и фосилите в тях, поради присъствието на уранови руди в дълбочина. Геологът Милан Калчев съобщава за намерените фосили, разкриващи се почти на повърхността, на ст.н.с. Иван Николов. През 1984 г. сондажни разкопки биват проведени от акад. Тотор Николов, ръководещ екип от геолого-географския факултет на СУ Кл. Охридски. Фауната и биохронологичната възраст на находището са установени благодарение на разкопките, проведени от българо-френска палеонтологическа експедиция, с организатор н.с. Николай Спасов и главен научен ръководител проф. Ербер Тома от Колеж де Франс и Природонаучния музей в Париж. Разкопките са проведени между 1985-1987 г.

Фосилните находки имат изключителна плътност в пясъците и глините на находището. Фауната е богата. Досегашният списък на установените видове показва присъствието на около 30 вида бозайници: едри бозайници хоботни, (хипариони, носорози, тапири, елени, свине, хищници), насекомоядни, гризачи и зайцеобразни. В пясъците на находището са установени и два вида птици, нови за науката, както и отделни останки от земноводни и влечуги (змия и жаба) (Thomas et al. 1986; Metz-Muller; Delson et al. 2005; Spassov 2008; Boev 1998; Sen...). Натрупването на останки от мастодонта *Anancus arvernensis* (съжителствал с друг гигантски мастодонт - *Mammuth borsoni*) е изключително. Това е находището с най-голям брой намерени останки от този вид. Дорково е едно от редките находища, показващо съвместното съществуване на два вида колобусови маймуни (*Mesopithecus* и *Dolichopithecus*). Днес находището Дорково е репер за началото на русцина в Югоизточна Европа (Aguillar....).

Интерпретация. Палеоекологичните проучвания разкриват присъствието на парков тип гора от времето на натрупването на находките. Присъствието на останки от множество индивиди от мастодонта *Anancus arvernensis* (почти 90% от фосилните останки от едрите бозайници) говори, изглежда, за катастрофално събитие (порой?),

довел до гибелта на стадо от тези животни.

Околен ландшафт. Геотопът се намира в близост до с. Дорково, разположено в северозападната част на Родопите. Селото се намира в интересен регион в Чепинската котловина, на 800 метра надморска височина. Обградено е от живописни гледки, поляни и гори и освежаващ родопски въздух.

Културно и духовно значение. До с. Дорково се намира известната крепост Цепина, представляваща културен обект.

Развлекателен потенциал. През 2013 г. е завършен палеонтологическият музей на находището Дорково – туристическата атракция „Преди 5 млн. години“ https://www.nmnhb.com/13091701-news_bg.html, създаден от екип на НПМ-БАН под ръководството на проф. Н. Спасов, съвместно със Симеон-Стоилов студио и архитекта Явор Йорданов.

Достъп и туристическа инфраструктура. Достъпът до находището и туристическата атракция (намираща се на двадесетина метра от него) е лесен. До там се стига по поддържан път.

Експертна карта (количествена оценка).

Литература

BOEV, Z. 1998. Fossil birds of Dorkovo - an Early Pliocene site in the Rhodope Mts. (Southern Bulgaria). *Geologica Balcanica*, 28(1-2):53-60

DELSON E., H. THOMAS, N. SPASSOV. 2005. Fossil Old World monkeys (Primates: Cercopithecidae) from the Pliocene of Dorkovo, Bulgaria. *Geodiversitas*, 27(1):159-166.

METZ-MULLER F. 2000. La population d'*Anancus arvernensis* (Proboscidea, Mammalia) du Pliocène de Dorkovo (Bulgarie) ; étude des modalités évolutives d'*Anancus arvernensis* et phylogénie du genre *Anancus*. Doctoral thesis, Muséum national d'Histoire naturelle, Paris, France, vol. 1 (texte), 306 p.

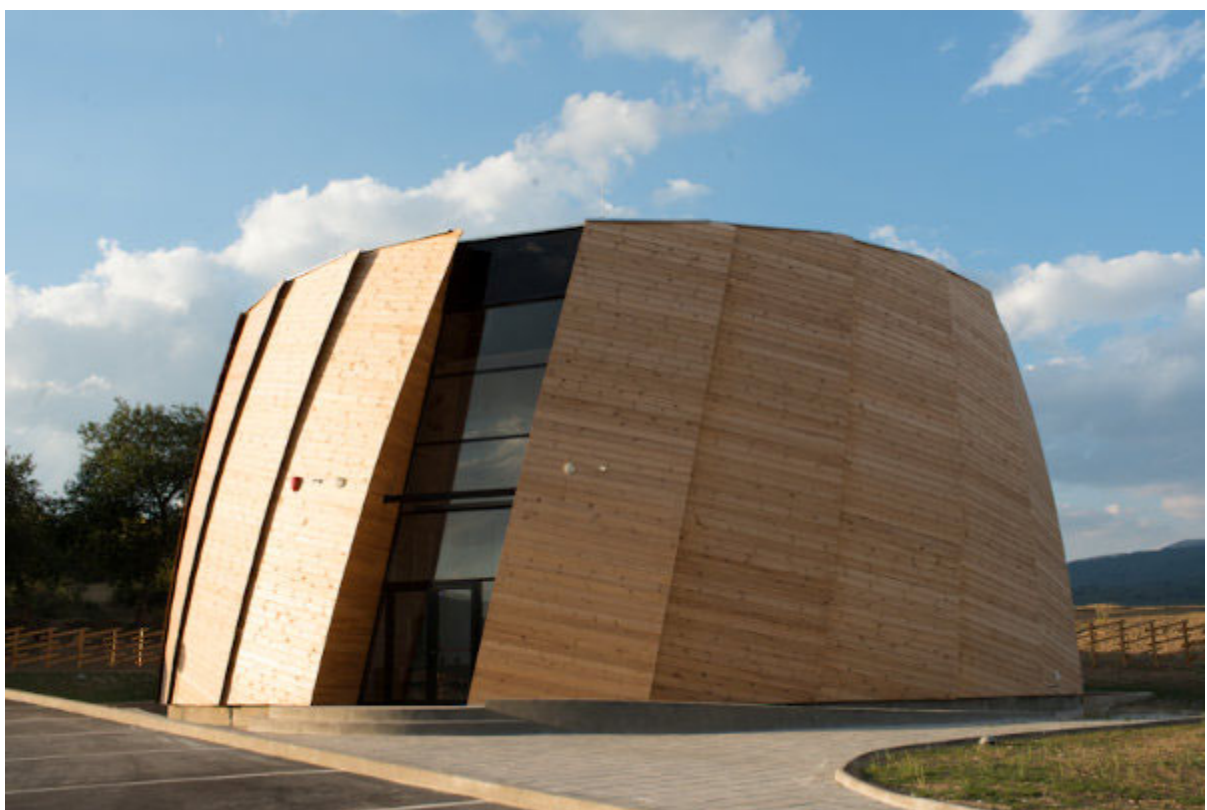
SEN, S. (2020): Lagomorphs (Mammalia) from the early Pliocene of Dorkovo, Bulgaria. – *Fossil Imprint*, 76(1): 99–117, Praha. ISSN 2533-4050 (print), ISSN 2533-4069 (online).

SPASSOV, N. 2005. Brief Review of the Pliocene Ungulate Fauna of Bulgaria. In: É. Crégut-Bonnoure (sous la direction de). *Les Ongulés holarctiques du Pliocène et du Pleistocène*. Quaternaire, hors-série, No 2:201-212.

THOMAS H., N. SPASSOV, E. KOJUMDJIEVA, J.-L. POIDEVEN, V. POPOV, S. SEN, P. TASSY, et D. VISSET. 1986. Resultats preliminaires de la premiere mission paleontologique franco-bulgare a Dorkovo (arrondissement de Pazardjik) en Bulgarie. *C.R. Acad. Sci. Paris*, t. 302, Serie II, No.16: 1037-1042

С. Дорково (интернет)

Сградата на музея - Палеонтологическа атракция „Преди 5 милиона години“ край с. Дорково (архив НПМ-БАН)